

CULTIVAREA SENTIMENTULUI DE SECURITATE

FOSTERING THE SENSE OF HUMAN SECURITY

Dr. Mihaela RADU*

Articolul prezintă conceptul de securitate umană dintr-o nouă perspectivă, și anume acela de respectare a drepturilor omului. Cultivarea sentimentului de securitate umană este o problemă universală și nu mai este privită ca o problemă militară. Dezvoltarea umană și securitatea nu pot exista independent, ele trebuie gândite într-o strategie comună. Prin respectarea demnității umane, sensul conceptului de securitate va mai cunoaște și alte valențe.

Respectarea demnității umane și realizarea unei egalități *de facto* între femei și bărbați nu mai este un ideal, este un demers necesar într-o lume marcată tot felul de crize.

The article presents the concept of human security from a new perspective, namely the respect for human rights. Fostering the sense of human security is a universal problem and is not regarded as a military problem. The development of the humanity and security cannot exist independently, they must be designed in a common strategy. Through the respect for human dignity, the security concept will develop other meanings.

Respect for human dignity and achieving de facto equality between women and men is not an ideal, it is a necessary step in a world marked by all kinds of crises.

Cuvinte-cheie: securitate umană; demnitate umană; practici inumane; drepturile omului.

Keywords: human security; human dignity; inhumane practices; human rights.

Considerații introductive

În acest moment, există 194 de state suverane și independente și 193 de state membre ale Organizației Națiunilor Unite plus Vatican, considerat observator permanent la Națiunile Unite¹.

Împărțirea lumii pe continente este un puzzle, care nu poate funcționa decât ca un întreg. În decursul evoluției umane, lumea a fost și mai este marcată de probleme majore ca: foamete deliberată, crime în masă și violuri, purificare etnică, expunere la boli contagioase, trafic de ființe umane și de droguri, terorism, tensiuni etnice, dezintegrare socială. Acestea nu mai sunt demult evenimente izolate, ci sunt probleme globale. Consecințele lor se pot extinde atât în plan regional, cât și global. Nu putem să vorbim despre dezvoltarea umanității fără să vorbim despre securitate umană. Problema securității se prezintă sub toate formele: economică, alimentară, a sănătății, ecologică, publică, politică

și personală existând în agenda statelor lumii. Securitatea este o problemă universală și nu mai este privită ca o problemă militară.

Sfârșitul Războiului Rece a marcat începutul globalizării. Aceasta a adus cu ea și schimbări în mentalități, acțiuni și chiar reorientare a întregii lumi către om ca personaj colectiv. Dezvoltarea umană și securitatea nu pot exista independent, ele trebuie gândite într-o strategie comună.

Securitatea umană – factor de stabilitate

Ce înțelegem prin securitate umană? Apărută încă de pe vremea Imperiului Roman, când zeița ce asigura liniștea imperiului se numea *Securitas*. În perioada modernă a căpătat sensul de stare de necesitate, care însemna o situație juridică la îndemâna statului ce îi permitea să invoce măsuri excepționale pentru asigurarea securității statului.

Conform „Dicționarului explicativ al limbii române”, termenul de securitate este definit ca fiind: „faptul de a fi la adăpost de orice pericol; sentiment de încredere și de liniște pe care îl dă cuiva absența oricărui pericol; protecție, apărare”². Preocuparea și provocarea lumii contemporane o reprezintă tocmai

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: radumihaelapaula@yahoo.com

crearea, menținerea sentimentului de încredere și de liniște al indivizilor.

Omul a simțit mereu nevoia de stabilitate, de securitate și pace. Ca și membru al societății, decident politic, strateg, combatant, este prins în războaiele convenționale și neconvenționale. Sintagma „inamicul dintre și printre noi” este tot mai prezentă în limbajul uzual și pe prima pagină a lucrărilor de specialitate. Cele mai aprinse discuții se concentrează pe responsabilitatea noastră de a face ceva, de a proteja. Este, în primul rând, obligația guvernelor fiecărui stat de a-și proteja cetățenii și mai apoi a comunității internaționale.

Făcând o analiză a nevoii de securitate, putem să plecăm chiar de la piramida lui Maslow, care a plasat-o imediat după nevoile fiziologice. O importanță în încercarea de a defini securitatea a avut-o Războiului Rece. Înainte de sfârșitul Războiului Rece, securitatea era pusă în sarcina statului, securitatea națională, ca treptat să se dezvolte preocuparea către individ, către o securitate individuală. „Securitatea, la fel ca și alte concepte din științele sociale, nu acceptă o definiție neutră”³. Dispariția bipolarității de pe scena mondială a presupus nu doar apariția unor noi actori internaționali, ci și a unei opinii publice internaționale și că „lumea a devenit o sferă socială fără granițe”⁴.

Asocierea dintre un mediu stabil și putere în stabilirea coordonatelor de securitate, nu este în totalitate adevărată. Puterea nu poate să garanteze securitatea. NATO și UE prezintă o viziune comună privind asigurarea securității, privind mediul internațional de securitate și riscurile ce se manifestă la nivel global.

Termenul de securitate umană promovat de către Organizația Națiunilor Unite, în Raportul asupra dezvoltării umane⁵ din anul 1994, a fost extins, simțindu-se nevoia scoaterii în evidență a unor noi valențe: securitatea economică, a hranei, a sănătății, a mediului, personală, a comunității și politică. În viziunea UNESCO, securitatea umană „nu este o stare spre care se tinde, ci un proces în care se asigură condițiile demnității umane”⁶.

Securitatea umană poate fi definită ca fiind acel atribut al unui stat (individual sau colectiv) de a-și proteja valorile fundamentale cu respectarea demnității umane, în scopul de a favoriza dezvoltarea umană, promovând pacea, stabilitatea globală. Punând în centrul preocupării

omul, securitatea umană devine singura soluție în realizarea stabilității naționale, regionale și chiar globale. Toate palierele sunt obligatorii. Atâta timp cât va exista o preocupare pentru siguranța cetățeanului la nivel național, demersul va continua la nivel regional, încheindu-se la nivel global. Prin respectarea demnității umane, sensul conceptului de securitate va mai cunoaște și alte valențe, odată cu evoluția umană.

Demnitatea umană

Fiecare stat are proiectată o politică de securitate. Aceasta însumează ideile, conceptele, doctrinele pentru realizarea unui sistem destinat cunoașterii, prevenirii, înlăturării și combaterii oricăror amenințări, vulnerabilități și riscuri care pot pune în pericol trăsăturile fundamentale ale statului: suveranitatea, independența și integritatea teritorială. Deci, se poate spune că o politică de securitate eficace nu se poate concepe decât de o manieră globală, adică ea trebuie să vizeze toate domeniile susceptibile să reducă consistent securitatea umană, sub multiplele ei forme de manifestare⁷.

Prin conținutul său, securitatea umană face referire atât la drepturile cetățenilor de a trăi într-un mediu sigur la adăpost de violențele organizate. Statul are ca îndatorire protecția drepturilor cetățenilor săi. „Securitatea umană nu are nimic cu armele – ea vizează preocuparea pentru viața și demnitatea umană” se menționa în Programul Națiunilor Unite de Dezvoltare⁸, în 1994.

În Constituția României, mai precis în art. 1 alin. 3 întâlnim termenul de *demnitate umană*. „România este un stat de drept, democratic și social, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate”⁹. Statul, ca și formă de organizare, nu este doar expresia organizării unei colectivități umane este un sistem organizațional peren, și distinct tocmai prin legăturile specifice (limbă, cultură, religie, tradiții, idealuri, istorie) existente între membrii ei. Voința de a dăinui pe un teritoriu înseamnă acordul ființei umane, care percepe securitatea ca stare de încredere și de liniște. Faptul că statul din care face parte se bucură de suveranitate și independență îi asigură cetățeanului sentimentul de securitate individuală. Democrația este garantul armonizării valorilor morale, politice și juridice ale societății, într-un context istoric.

Odată cu adoptarea Declarației Universale a Drepturilor Omului în anul 1948, s-a materializat și tendința drepturilor umane de a depăși sfera și limitele strâmte ale frontierelor unui stat. În cadrul Raportului Mileniului 2000, o nouă interpretare a sensului de securitate surprinde realizarea de către comunitatea internațională a „libertății de a trăi la adăpost de frică”. Printre Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului (ODM) un loc important îl ocupă preocuparea pentru eradicarea sărăciei extreme și a foametei, promovarea egalității genurilor și abilitarea femeilor, reducerea mortalității copiilor îmbunătățirea sănătății materne, combaterea HIV/SIDA, a tuberculozei, malariei și altor boli.

Respectarea demnității umane înseamnă recunoașterea, și exercitarea drepturilor și îndatoririlor cetățenești. Respectând ființa umană dăm dovadă de umanism, securitatea fiind un produs al activității umane și nu poate fi absolută. Este perfectibilă și dinamică.

Există în fiecare clipă pe glob un loc unde unui om îi sunt încălcate drepturile și libertățile. Dezastrele umanitare (din Somalia, Bosnia și Herțegovina, Ruanda, Kosovo și Sudan) aduc în permanență în atenția comunității internaționale nevoia de protecție a cetățenilor lumii, indiferent de naționalitate. Toți avem nevoie să trăim într-o stare de normalitate, o stare de echilibru.

Securitatea umană își propune să apere indivizii împotriva oricăror forme de amenințare, încercând să elimine din limbajul comun a sintagmei *a trăi la adăpost de frică*. Conflictele armate, violările drepturilor omului, utilizarea minelor antipersonal, violența sexuală, mutilările genitale, migrația sunt doar câteva dintre problemele ce ne afectează fizic și psihic.

Declarația Universală a Drepturilor Omului stabilește în art. 3 că: „Orice om are dreptul la viață, libertate și la inviolabilitatea persoanei”. Universalitatea ca principiu este completată și de principiul egalității.

Violența împotriva femeilor, ca factor de instabilitate

Violența împotriva femeilor este un fenomen foarte răspândit pe glob și se materializează prin: răpire, viol, tratamente inumane până laucidere. Comitetul pentru Eliminarea Discriminării împotriva Femeilor punctează în acest sens faptul că „atitudinile tradiționale prin care femeile sunt

privite ca subordonate bărbaților sau având roluri stereotipe care includ și violențe sau pedepse”, duc la răspândirea de practici cum ar fi violența familială și abuzul, căsătoriile forțate, morțile din cauza zestrei, atacurile cu acizi și circumcezia femeilor. Astfel de practici justifică violența bazată pe sex ca formă de control și protecție a femeilor. Efectele acestor violențe asupra integrității mentale și fizice le împiedică pe femei să se bucure pe baze de egalitate de exercitarea drepturilor și libertăților fundamentale. Legislația internațională a încercat să surprindă toate nuanțele problemicii violenței asupra femeii, astfel că în cadrul Comitetului pentru Drepturile Omului interzicerile (art. 7) au ca obiect „nu numai actele care cauzează durere fizică, ci și pe cele care produc suferințe mentale victimei”, chiar mai mult „interzicerea trebuie să se extindă și asupra pedepselor corporale, inclusiv cearta, mustrarea excesivă ordonată ca pedeapsă pentru un delict sau măsură disciplinară”.

Astăzi printre țările în care femeilor le sunt încălcate cel mai des drepturile se numără Republica Democratică Congo (ONU a denumit, din acest motiv Congo – capitala mondială a violului), Pakistanul (atacurile cu acid, căsătoriile și nașterea forțată de copii, abuzurile fizice), India (conform ONU, peste 50 de milioane de fete ar fi „dispărut” în India, în ultimul secol, din cauza uciderii copiilor de sex feminin), Somalia (mortalitate maternă, viol, mutilări genitale, accesului limitat la educație și la îngrijire medicală).

La nivel internațional, dar și național, există preocupări și acțiuni de reducere și de eliminare a violenței de gen. Parlamentul European prin Rezoluția din 11.06.1986 a susținut combaterea violenței de acest tip. Inițiativa a fost urmată de Rezoluția din 26.11.2009, Rezoluția din 05.04.2011, Rezoluția din 06.02.2013. La nivelul anului 2014, Comisia FEMM a adoptat un raport privind combaterea violenței împotriva femeilor.

Concluzii

Securitatea umană este un deziderat care se bazează pe respectarea drepturilor omului. Împreună putem să facem față amenințărilor directe la adresa securității, cum ar fi: dependența de stupefiante, uciderea femeilor și copiilor, terorism, sclavie, răpire, revolte, genocid, torturare și ucidere, victimele de război etc. Faptul că violența este prezentă atât în situația de pace, cât și în cea de

conflict armat sau postconflict este de neînțeles și o posibilă explicație ar fi inegalitatea dintre femei și bărbați, obiceiuri și religie.

Analizând ceea ce se întâmplă în lume, înțelegem că dreptul la viață este subiectiv. Securitatea noastră, a oamenilor, este pusă în pericol de acțiuni degradante, inumane realizate de către alți oameni. Nimeni nu este mai presus de lege. Nu trebuie să stăm și să privim, trebuie să acționăm, iar o posibilă soluție ar fi implicarea tot mai activă în operații de pace, de asistență umanitară, reconstrucție și securitate umană.

Trăim într-o lume marcată de tot felul de crize. Criza omului contemporan are în prim-plan necesitatea respectării *demnității ființei umane*, regăsirea propriei identități. Respectarea demnității umane și realizarea unei egalități *de facto* între femei și bărbați nu mai este un ideal, ci este un demers anevoios, îndrăzneț, dar și provocator. Dacă toate demersurile de până acum nu au avut efectul unei revoluții, este timpul pentru o contrarevoluție.

Lucrarea a beneficiat de suport financiar prin proiectul cu titlul „**Studii doctorale și postdoctorale Orizont 2020: promovarea interesului național prin excelență, competitivitate și responsabilitate în cercetarea științifică fundamentală și aplicată românească**”, număr de identificare contract POSDRU/159/1.5/S/140106. Programul este cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013. **Investește în Oameni!**

NOTE:

1 http://ro.wikipedia.org/wiki/Lista_statelor_lumii, accesat la 19.05.2015 ora 16:45.

2 *DEX*, 2009.

3 John Baylis, *International and global security in the post-cold war era i n The Globalization of World Politics*, ed. by John Baylis and Steven Smith, third edition, Oxford University Press, New York, 2005, pp. 297-324.

4 Stephen Hobden, Jones Richard Wyn, *Marxist theories of international relations, in The Globalization of World Politics*, ed. by John Baylis and Steven Smith, third edition, Oxford University Press, New York, 2005, pp. 225-250, apud Lășan Nicoleta, în *Securitatea: concepte în societatea contemporană*.

5 United Nations, *Human Development Report: New Dimensions of Human Security*, <http://hdr.undp.org/reports/global/1994/en>

6 *La sécurité humaine*, <http://www.unesco.org/securipax>, accesat la 20.05.2015, ora 21:45.

7 R. Constantinescu, *Factorii de natură socio-umană și influența acestora asupra securității*, Teză de doctorat, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București, 2009, pp. 161-163.

8 PNUD-Programul Națiunilor Unite de Dezvoltare (N.A.).

9 *Constituția României*.

BIBLIOGRAFIE

Baylis John, *International and global security in the post-Cold War era* în *The Globalization of World Politics*, Ed. by John Baylis and Steven Smith, third edition, Oxford University Press, New York, 2005.

Bădălan Eugen, Zaharescu Laurian, Vasile Bogdan, *Sisteme globale de securitate*, Ediția a III-a, Editura CTEA, București, 2009.

Constantinescu R., *Factorii de natură socioumană și influența acestora asupra securității*, Teză de doctorat, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București, 2009.

Constituția României.

Hobden Stephen, Richard Wyn Jones, *Marxist theories of international relations*, în *The Globalization of World Politics*, ed. by John Baylis and Steven Smith, third edition, Oxford University Press, New York, 2005, United Nations, Human Development Report: New Dimensions of Human Security.

Istrate Mihaela-Ramona, *Cetățenia europeană și implicațiile sale asupra securității*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2014.

Neaga Diana Elena, *Gen și cetățenie în România*, Editura Polirom, București, 2013.

<http://hdr.undp.org/reports/global/1994/en>, accesat la 26.05.2015, ora 18:30.

<http://www.unesco.org/securipax>, accesat la 24.05.2015, ora 22:30.

http://ro.wikipedia.org/wiki/Lista_statelor_lumii, accesat la 24.05.2015, ora 23:40.